»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:
За Угарску: Србију, Црну Гору и друге стране државе

на годину	К 34·—	46·— дин.
на по године	К 17·—	23·— „
на четврт »	К 8·50	11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 190. У Новом Саду, у уторак 1. (14.) септембра 1909. Година XXV.

Је ли Црна Гора оронула?

У оним, за Српство критичним данима, кад је Србија била на прагу, да се зарати са моћном суседном монархијом, јавно мишљење у Европи слабо се занимало Црном Гором, већ је сву своју позорност обраћало Србији. Па је изгледало, као да је и у самом српском народу Црна Гора некако била потиснута у неки закутак.

Било је ово наскоро после оних жалосних појава у погледу размирице међу Србијом и Црном Гором, а било је то и после онога велеиздајничкога процеса на Цетињу, у којем је и злогласни Настић играо извесну улогу. Осим тога је у неком делу Српства деструктивна струја, што ју је створило радикалство, гледала свим могућим средствима, да обори углед кнеза Николе у Српству. Није се презало ни од разних подметања, ни од разних најгорих клевета. Кнеза Николу, који је до скоро био неки идеал српскога родољубља, чија је песма: „Онамо, онамо...“ постала као нека химна српскога народа, тога истога кнеза Николу гледали су српски деструктивни елементи да предоче Српству као некога тиранина, као некога непријатеља Српству, па чак и као некога издајицу, који шурује са Бечом.

Све ово безумље терало се систематски, само да се дискредитира ауктоитет кнеза Николе у Српству. Али све подвале, све гадне клевете нису могле помести кнеза Николу, да не иде оним правцем, који српска повест прописује Црној Гори за ослобођење Српства на Балкану а који је задатак Црна Гора примила као аманет са Косова те га у столетним крвавим борбама и испуњавала.

Чим је настала источна криза; чим је наступило критично доба могућности рата међу Србијом и Аустро-Угарском, кнез Никола, заборавивши све размирице и многе увреде од стране непромишљених српских државника у Београду, ступио је у савез са Србијом, у савез за обрану и нападај у интересу Српства на Балкану.

Иако се за време кризе и опасности рата Србије са Аустро-Угарском није много говорило о Црној Гори, ипак је Црна Гора била можда још већма приправна, да ступи у рат са моћном монархијом, него ли сама Србија. Црногорске предстраже стајале су тик на херцеговачкој и на бококоторској граници.

Кад је одстрањена опасност рата међу Србијом и Аустро Угарском и кад су настали дипломатски преговори, Црна Гора је Србији уступила првенство за дипломатске преговоре. Србија, према жалосном по Српство положају велесила међу собом, није могла предупредити анексију Босне и Херцеговине, па је наравно, да је не би могла предупредити ни Црна Гора. Ипак је за Црну Гору кнез Никола испословао приволу на измену 29. чланка берлинскога уговора од године 1878., да Аустро-Угарска не води више полицајну контролу над црногорским пристаништима на Јадранском Мору. Сасвим је бесмислена она подвала, као да кнез Никола угађа Аустро-Угарској ради посебних својих интереса. Кнез Никола није никад заборавио на своје задаће као српскога владара. Баш због тога, отворено понашање кнеза Николе импонује у Бечу те је наш седи владар у више прилика показао, како цени и уважава кнеза Николу.

После анексије Босне и Херцеговине настао је неки тајац у Србији, па је наравно настао тајац и у Црној Гори. Па тај су тајац употребили непријатељи Црне Горе, а још више непријатељи кнеза Николе, тога „тиранина“, на то, да говоре о Црној Гори са неким омаловажењем, као да је Црна Гора „оронула“ те да се с њом за Српство не може рачунати. Ту се онда опет подгрева процес на Цетињу и улога злогласнога Настића.

Ми смо у 121. броју „Браника“ од ове године у чланку под насловом: „Једна велика погрешка“ опширно изјавили своје мишљење о процесу на Цетињу те смо јасно доказали, да је погрешка постојала у самом поступку суда, који је водио расправу те није смео преслушавати Настића, а морали смо одбити све инсинуације кнезу Николи, па и ону подвалу, као да је кнез Никола саопштио бечком министарству тобожњи револуцијонарни статут из Београда. То су све ствари, које се не би никад смеле инсинуирати кнезу Николи, који се у свом дугом животу никад није огрешио о Српство и о завету српску мисао.

Црна Гора није оронула. Она стоји као запета пушка на Балкану. Ваља прочитати и схватити говоре престолонаследника Данила, које је недавно држао Морачанима и Колашинцима а које смо ми неки дан донели у 186. броју „Браника“. Кнежевић Данило рекао је: „На наше српске градове, у наше логоре, на наше српско море, леже хиљаде топова, жељни, да изговоре страшну ријеч.“

А ко је додао те силне топове, то силно оружје Црној Гори? Нико други, него Русија. Велика словенска држава има на читавом Балкану поверења само према Црној Гори. Покојни руски цар Александар III. рекао је за кнеза Николу, да му је једини прави, искрени пријатељ.

Такова држава као Црна Гора, иако је мала, са својим разборитим владаром, а одушевљеним Србином, са таквим српским народом, као што су Црногорци, са оним ратним прибором, као што га данас има Црна Гора: таква држава није оронула.

=

Борба Румуна против помађаривања језика у науци вере.

— И митру ће жртвовати за свој језик! —

Све више и више се заоштрава сукоб, што га је мађарски министар богочасти и јавне наставе гроф Алберт Апоњи изазвао с румунском црквом оба обреда својом бесмисленом и незаконитом наредбом у погледу језика у науци вере.

Али румунски епископат, и православни и унијатски, устао је мушки и храбро у одбрану румунског језика и законом ујемчених права румунске цркве. Не допушта румунски епископат, да се помађари језик науке вере у школама. У тој одлучној борби за свој народни језик **румунски епископи су готови, да се пре одрекну својих митара, него што би устукнули** исп. ед мађаризаторских премашаја доскорашњег политичког Хамлета. Шта више, ако министар, из неког шовинистачког стида или из страха, да га мађарски шовинисте не нападну „због слабости и мекуштва“, не буде одустао од својих претераних и неправедних захтева, румунски епископат ће се се обратити **меморандумом на Његово Величанство краља** Фрању Јосифа I., а румунски унијатски клир ће се осим тога обратити за заштиту и римском папи.

Ако ово наступи, видећемо, хоће ли мађарски коалицијонашки властодршци имати петље, да и румунске епископе доведу на оптуженичку клупу као „меморандисте“.

*

У Блажу је у четвргак довршена конференција румунских унијатских епископа, која је била сазвана услед те Апоњијеве наредбе. Саветовање је трајало два дана. Епископи су изјавили, да ће **пре дати оставку на својем достојанству**, него што ће своје подручно свештенство упутити, да мимо румунски на другом језику предају румунској деци науку вере. Иста епископска конференција се је уједно оградила против претње министра богочасти, да ће у случају противљења одузети конгруу.

Сад већ и службени листови сибињске православне румунске митрополије и блашке румунско-унијатске арцибискупије без околишења изјављују, да се Апоњијева наредба не може извршити. То исто вели и познати „умерењак“ др. Емил Бабеш,

ЛИСТАК.

ЦАРСКА ДЕЦА.

(Свршетак.)

Касније је мала принцеза Ела походила своје сестрице од тетке у Скјерњевицама. Онде се напрасно разболела па је онде и умрла. Њена смрт је поразила мале руске велике књегињице а нарочито најстарију царску кћерку Олгу, којој је сад већ четрнаест година и која мора да је веома бистро дете, јер је била уверена, да је благи Бог узео не само душу него и тело мале Еле. Она је умовала овако: „Кад и тело мале Еле не би било на небу, онда она не би о божићу била код Бога па не би видела јелку, а то би било ужасно. То зацело благи Бог не ће учинити!“

И са принцезом Лујзом Викторијом, кћерком немачког царског пара, већ су се састала руска царска деца, те се с радошћу сећају, како је Лујза Викторија умела да се игра са својим млађим сродницама и њима знала да импонује пре свега тиме, што се сама возила на колима, у која су били упрегнути мали арапски коњи, по перивоју у Сансусију.

Трећа кћерка рускога цара, велика кнегињица Марија, кажу да је ванредно мило и учтиво дете и сад страсно нежно воли свог оца. Од раног је детињства била тако мила, да је отац јој говорио, е се боји, да ће Марија наједаред добити крила па као анђелак одлетети на небо. Њу су родитељи и васпитачице вазда стављале за узор старијим сестрама а последица је тому била то, да се у Олге и Татјане изродила нека љубомора против млађе им сестре. Говориле су, да им она и није сестра, па најзад ни по што нису хтеле с њом да се играју. Та велика акција у детињој соби задавала је енглеској васпитачици много бриге и невгоде. Заман им је она говорила, да то није лепо, њих две ни да чују за Марију.

Једаред две старије сестре столицама и столовима оделе у соби један простор па га назову својом кућом. У ту своју кућу нису пуштале Марију, јер она није њихова, а ако већ хоће да се с њима игра а она нека буде служавка. Васпитачица онда у другом куту собе начини исто тако кућу за малу Марију. Али је Марија све једнако са чежњом гледала преко до Олге и Татјане, јер јој се чинило, да је куд и камо лепше, играти се онде с њима, него овде седети са васпитачицом.

Та детиња размирица на чудан је начин била решена. Мала кнегињица Марија из небуха продре у кућу својих старијих сестара, обе ћуши поштено па онда побегне. Кад се вратила, заодевена је била великим огртачем, који се вукао по земљи, а понела је била собом све своје играчке. Рече сестрама, да је она њихова тетка, која је дошла, да их походи и да им донесе играчака. Па онда подели сестрама своје играчке и од тога је дана мир био утврђен.

Рано у постељу, рано из постеље, преко дан у послу, тачно одржавана подела часова, јело тачно прописано, једноставно, без обзира на икакве жеље, као што их обично имају деца, вечито под надзором, одељене од света, никад на слободи, коју свако дете тако воли, па ма била и слобода, да се брчка у води па да се здраво и избрља, веома ретко каква промена а врло често недељама, месецима растанак од родитеља: то су чиниоци, из којих се састоји живот малих руских великих кнегињица.

Многа од наших читалица биће у овај мах веома задовољна, што њихова љубимчад нису царска деца те се весело, невезано могу играти и забављати, колико им срце жели.

који каже, да се министрова наредба коси са земаљским законима, који су у важности, и са автономијом румунске цркве.

Службени лист румунско унијатске арцибискупије у Блажу одлучно устаје против Апоњијеве наредбе те поручује грофовском министру, да је „**искључено**, да црква у том питању попусти. Ту **влада мора попустити**, иначе ће се **Румуни борити до крајности**“.

Овде ћемо споменути, да смо из поуздана извора дознали, да не сто ји она вест мађарских листова, да је министар гроф Апоњи „**поштедео**“ овопредеону српску православну цркву својом „мудром“ наредбом у погледу науке вере. **Није Апоњи поштедео ни српски народ** — ма колико јадни „српски“ радикали пузили пред мађарском владом —, него је он исту такову наредбу, као и румунском епископату, упутио **и српском митрополиту-патријарху**. Та наредба еберхардскога мудраца већ је — како смо извештени — у Ср. Карловцима. У њој тражи Апоњи од нашег епископата, да своје подручно свештенство упути, нека мађарски поучава српску децу у науци вере. Не обзире се гроф Апоњи на српску народно црквену автономију, која нам је осигурана законом. А и што да се обзире? Политички грошићари, што се зову „српски“ радикали, ту су автономију нашу сахранили још на оном злогласном „мајском“ сабору. Радикалски попови ће једва дочекати, да и без питања своје претпостављене црквене власти послушају наредбу министра грофа Апоњија. Од радикалских попова свашта може дочекати овај несретни наш народ!

Епископска конференција у **Ср. Карловцима** састаће се 5. (18.) септембра о. г. Она ће имати, између осталога, да се посаветује и о томе, шта да се ради према наредби министра просвете грофа Апоњија у погледу помађаривања језика у науци вере наше. Ствар је то врло озбиљна, врло кобна. Па као што је наш епископат онако достојанствено знао сузбити клевете оне Акуртијеве тиквасте „оптужнице“ против светиња наше свете цркве и народа, тако ће наше црквене поглавице — уверени смо — знати, шта им ваља чинити и сада, када се с друге стране дира у наш унутрашњи верски живот, кад се министарска наредба хоће да стави изнад закона.

Румунски епископат је дао светла примера, како се брани своја црква и свој народ. Очекујемо, да наш епископат у том послу не ће заостати иза своје румунске браће у Христу. Српски епископат нека помисли на то, да ће проговорити у име целог српског народа, кад устане против тежње једног министра, који се не обзире на краљем санкционисане законе, већ хоће, да његова наредба важи више него закон.

„Велеиздајничка“ парница у Загребу.

(Сто тридесет и пети дан после подне).

У четвртак, 27. августа (9. септембра) после подне наставио је држ. одветник свој говор, па говори о писмима опт. Валеријана Прибићевића. Вели, да је и он, као и брат му, ускратио сваки одговор у истрази и на расправи, надајући се, да сведок Настић не ће доћи на расправу. Но када је дошао, онда — вели — нису могли побити његове наводе. За опт. Јоцу Орешчанина вели, да је био сарадник »Србобрана«, да је одлазио на састанке. Сам признаје, да је са опт. А Прибићевићем основао Српски Соко у Вргинмосту. Признаје, да му је познат »Словенски Југ« у Београду, који да ради за културно јединство народа, и да је читао лист »Словенски Југ«. Оптужени Јоца Орешчанин је био и тајна адреса оптуженог Адама Прибићевића, а то није Адам могао учинити без његова знања. Сведоци су још исказали, да је опт. Орешчанин дизао на пошти писма за Адама. Писма пак, која је Адам писао Орешчанину из Преграде, доказују, да је и Орешчанин знао за револуцијонарни рад. Чита писмо Ружице Јаковљевићеве из Србије, која се весели победи коалиције. Даље су сведоци овде на расправи исказали, да се је опт. Орешчанин дружио са поручником Прибићевићем увек, када је овај дошао у Вргинмост. Вели, да је оптужени Орешчанин порицао у истрази, да је члан Српскога Сокола, а тек када је код њега пронађено соколско одело, онда је и он признао да је члан. Сведоци су надаље овде исказали, да опт. Орешчанин, замењујући свога оца, учио децу у школи, да су Срби и да је овде Србија. Најзад се је опт. Орешчанин дружио са опт. Бекићем и Живковићем мл., који су по исказу сведока Настића били дискретне адресе за северну Босну. Најпосле је установљено исказима сведока, да је опт. Орешчанин на станици у Вргинмосту са још два учитеља певао песму краљу Петру. Када је пак оптужени Орешчанин премештен у Јамницу, одмах се је нашао у друштву са оптуженима Бекићем и Живковићем мл. Оптужени Орешчанин је био ванредно агилан члан српске самосталне странке. Чита затим писмо, које је опт. Орешчанин управио на заступника Светозара Прибићевића, као и његове одговоре, па вели, да је оптужени Орешчанин избегавао јасну изјаву о познанству са Светозарем Прибићевићем. Опт. Васа Лукач признаје, да је члан српске самосталне странке, да је претплатник »Српскога Кола«, признаје, да су код њега ноћили Буде Будисављевић и Прибићевићи, те да је био у Београду. Признаје, да је имао слику краља Петра и да је продавао ланчиће са сликом краља Петра, али пориче, да је продавао слике краља Петра и да је у његовој гостијоници била слика краља Петра. Сведоцима је пак установљено, да се је у српској штедијоници налазила велика лепа слика краља Петра и да је на стропу насликан потпун грб Србије. Из тога свега следује, да је опт. Лукач одавао ванредну пошту краљу Петру, чије слике је имао на продају у свом дућану, како је то исказала и сведокиња Марија Срића, без оквира. Сведоци су још овде исказали, да је сам опт. Лукач рекао, да ће Крањце и Жидове протерати преко Купе, а то да ће онда бити Србија. Међу ове оптуженике доспео је и парох из Стипана поп Никола Милић. Он им се морао чинити веома поузданим, тим више, што он није из истога изборнога котара, шта више за кратко време је постао и председник тога одбора. Баш зато, што није опт. Милић из истога изборног котара, побуђује сумњу, да су се ти састанци извршног одбора одржавали у сасвим друге сврхе, него у страначке. Дакако, да се ни опт. Милић није могао отети српском чувству свога срца, да не види Београд, па је 1907. године заједно са оптуженицима: Бојевићем и Јовановићем био на конгресу српских земљорадничких задруга у Земуну, па је пошао и у Београд, што и сам признаје. »Српско Коло« га хвали као сабирача претплатника. Међу ове спада заједно и потпредседник организације српске самосталне странке Гаја Живковић, који је имао да спреми и васпита народ у револуцијонарном духу. Сведок Капац је исказао, да су к оптуженом Живковићу долазили оптуженици те се међусобно разговарали. Исти сведок је исказао, како су опт. Живковић и Петровић рекли, да ће ово бити српска земља, а он да ће заједно са својом кућом преко Купе, те да ће овде владати краљ Петар. Најзад је опт. Живковић био на скупштини у задружној кући у Старом Селу 1906. године, где је говорио. Исказима сведока је установљено, да су се код опт. Живковића одржавали тајни састанци. Опт. Петар Петровић је марљив посетилац састанака код опт. Живковића и Лукача, што он признаје, а за тим се је исказао код општинских избора, радећи за самосталност Срба. Признаје, да је одржао 1906. г. у задружној кући састанак са сељацима и да им је делио »Српско Коло«. То све сведочи, да је он био свестан свога чина. Хрвату Ожанићу је говорио опт. Петровић, да ћемо са Мађарима направити такав уговор, по којем они не ће моћи нас гњавити, а једном другом је рекао, да ће се коалицијона влада оделити од Беча и Пеште. Истина, он ту не говори још о Србији, јер су то Хрвати, али то доказује, да је васпитавао народ. Сведок Башић је исказао, да је њему говорио опт. Петровић, да треба бирати такве људе, као што је Б. Будисављевић, па да ће онда бити то све српско, јер се Босна већ сада одриче Аустрије. Исти је сведок рекао, да опт. Петровић има слику краља Петра, као и његов пријатељ сељак Виљеница. — Опт. Петровић то пориче, те се је позвао на неке сведоке, али њихови искази су негативни. Вели да је опт. Петровић рекао, да је онде била слика светог Игњатија, а после рече, да је то нека ловачка слика.

Др. Лав Мазура: Па свети Игњатије је патрон ловаца. (Смеј.)

Држ. одветник: Опт. Петровић је за 16. децембар 1906. г. сазвао у задружну кућу скупштину, на којој се је расправљало о опћинским изборима. Према исказима сведока установљено је, да је опт. Петровић говорио, како је Босна српска земља и како у Босни не славе више име краља Фрање Јосифа, него султана Абдул-Хамида. Даље су сведоци рекли, да је народ клицао краљу Петру, када се је враћао са те скупштине. Народ је дакле добро разумео, опт. Петровића и добро га схватио. Још су сведоци исказали, да је до доласка опт. Петровића амо владао међу народом мир и слога. У присуству таква човека и његових истомишљеника морао је србијански мајор Симић рећи, да није далеко време, када ће ово све бити Србија. Опт. Петровић то додуше пориче, али исказивањем сведока је то несумњиво утврђено. Опт. Петровић је био вођа народа, те је довео и бандерију у Топуско. Тиме је довршио опт. Петровића.

Др. Хинковић: Одустајете ли од светог Антуна? (Смеј.)

Држ. одветник: Ја сам довео толико чињеница, да ми не треба свети Антун. Опт. Раде Малобабић сам признаје, да је члан српске самосталне странке, да је био претплаћен на »Србобран« и »Српско Коло«, те да је одлазио на састанке, а настојао је, да се спроведе самовласт Срба. Он пориче, да је у истрази рекао у записник: да је комисија пре дошла, да би тога више нашла и да се у народу шири неки револуцијонарни покрет. Он то све таји, али исказом сведока је утврђено, да је говорио, да се у Загребу ради на том, да се изабере српски краљ, јер да немамо краља. Опт. Малобабић је долазио на састанке српске земљорадничке задруге, премда није био члан те задруге. Сведоци су још овде исказали, да је опт. Малобабић за опћинских избора рекао, нека се не боје браћа Срби, јер ће потерати Крањце. Опт. Ђура Јовановић признаје, да је члан организације српске самосталне странке, те чак и тајник, а претплатник »Србобрана« и »Привредника«. Признаје, да је кореспондирао са опт. Ад. Прибићевићем, а вели, да му се ванредно свиђало, када је читао како краљ Петар залази међу сељаке. Био је у Земуну и Београду, и то на састанцима, с којима је у савезу васпитање народа. Даље је опт. Јовановић питао јавно, у крчми бележника Јовића, да ли би он волео краљу Петру, да се што трефи. Он то свакако не таји, као што не пориче и оно, што је исказао кажњеник Имбро Варовић. Из тога се види, да је опт. Јовановић био сасвим упућен у ту ствар. Он вели, да Варовић против њега сведочи само за то, да се дочепа слободе.

Опт. Јовановић: Па да! Као Радивојевић!

Државни одветник: Сведок Настић је овде исказао, да му је опт. Адам Прибићевић представио у Београду неколико сељака, способних за револуцијонарну акцију. Пошто је опт. Јовановић са опт. Ад. Прибићевићем био управо интиман, то је свакако био он у »Словенском Југу«, где се је говорило о револуцијонарној акцији. Тиме се подударају искази сведока Настића и Варовића!

Др. Душан Поповић: Обојица су једнаки!

Држ. одветник спомиње писмо опт. Јовановића о некој живинској задрузи у Кирину. Када је опт. Антоније Срнић дошао у Кирин, приступио је одмах у организацију српске самосталне странке те то истиче са поносом, и радио је за самосталност Срба. Исто тако признаје и опт. Милован Момчиловић, да је био члан српске самосталне странке те претплатник »Србобрана«, а сам је у истрази признао, да је имао привесак са ликом краља Петра, а после вели, да је то био св. Ђурађ. Био је у Београду, па то и признаје. О оптуженику Дмитру Миљевићу, који признаје, да је члан српске самосталне странке и да је радио за самосталност Срба, предстоји исказ једнога сведока, који је рекао, да је неки Никола Машић у његову дућану говорио о српском краљу. Одлазио је на састанке и дружио се са осталим оптуженицима. Опт. Бојевић био је присутан, кад је србијански мајор Симић рекао оно, а да ни он није нашао речи, да против тога реагира. Састајао се са оптуженицима, а путовао је на састанке у Глину. Сведок Шифтар је исказао, да се је једне ноћи забављао опт. Бојевић у Глини са неким оптуженицима, те том пригодом осим осталога рекао: да су они такови Срби, као он, одавна би нестало Хрватске. Најпосле је још опт. Душан Трбуховић, који и сам признаје, да се је бавио мишљу да отпутује у Америку. Он не признаје, да је био члан српске самосталне странке, али у пркос томе је често полазио у гостијоне опт. Васе Лукача на састанке са опт. Орешчанином. Истиче писмо опт. Трбуховића својој жени, којој пише, да су бећари близу, пак нека сабере све његове састанке и писма те нека их сакрије. Вели, да је сам опт. Трбуховић послао против себе пријаву на држ. одветништво. Нема сумње, да је одгој народа у вргинмостском котару потекао од ових оптуженика, за које је истакнуо, да су свесно суделовали у тој акцији. Тога ради нема сумње, да су сви оптуженици заједно свесни свога чина радили на том потхвату за отргнуће ових делова монархије.

Предс. на то одређује кратак одмор.

После одмора објављује председник да се расправа прекида до понедељника у јутро, пошто је у суботу православни благ дан.

Вот. Павешић затим чита, којим ће редом бранитељи говорити, наиме: др. Хинковић, др. Будисављевић, др. Немец, др. Лукинић, др. Поповић, др. Бертић, др. Рокнић, др. Ђурђевић, др. Сима Мазура, др, З. Шпанић, др. Н. Соларић, др. Белобрк, др. Лав Мазура, др. Гај, др. Медаковић, др. Магдић, др. Винтер и најпосле др. Миливој Миладиновић.

Тиме је расправа довршена после 6 сати.

НОВИ САД, 31. августа 1909.

— **Опет преска парница против „Браника“ због »дражења на мржњу против мађарског народа«.** Наш лист је опет добио на врат преску парницу, коју је покренуло против њега сегединско државно одветништво. Тужи нас то државно одветништво, да смо „дражили против мађарског народа“ тиме, што смо у 226. броју „Браника“ од г. 1908. донели чланак под насловом: „Значајан хрватски глас о анексији Босне и Херцеговине“. Ту смо ми прештампали у изводу чланак, што је у „Ријечком Новом Листу“, органу врлог хрватског родољуба и народног посланика Франа Супила, изишао под насловом: „Логика бројева“. То ја **сасвим објективан чланак**, у ком се на основу статистичких података разлаже, да су Словени у овој монархији у већини, али да њихова права нису у сразмеру са њиховом бројном снагом и жртвама, које поднесе за монархију.

Али сегединско државно одветништво (односно његов представник у овој парници Елемир Харшањи, који је премештен одавде из Новог Сада у Сегедин) вáђе, да смо ми у том чланку „дражили против мађарског народа“ (ма да казнени закон говори само о народности) и **оптужи** нас.

Против оптужног списа држ. одветника ми смо већ пред истражним судијом учинили приговор, да смо ми тај чланак пренели из „Ријечког Новог Листа“, где тај чланак **није оптужен**. На захтев оптужног сената ми смо дотични број „Р. Н. Листа“ послали у Сегедин. Но оптужни сенат кр. судб. стола у Сегедину нашао је, да је писац чланка у »Р. Н. Листу« **непознат**, а пошто му „**изгледа**, да инкриминирани делови чланка драже угарске Србе против мађарског народа“, — то нас је ставио под оптужбу.

У тој парници је већ одређено и рочиште за 11. (24.) септембар о. г. пред кр. судбеним столом у Сегедину као поротним судиштем.

И тако „Браник“ једнако има да трпи због преских парница, које против њега, као јединог српског народносног дневног листа у Угарској, диже државно одветништво. Наши људи су због досадашњих оваких парница **чамили, па и сада чаме у сегединском државном затвору,** а осим тога нас те преске парнице стају **великих материјалних жртава.** Али зато они, на чију је денунцијацију „Браник“ до сада већ више пута прогоњен од државног одветништва, имају дрскости, да пред неуким народом „Браник“ приказују као „несрпски“, као „ненародни“ лист!! А лист тих несретника, што тако клеветају наш лист, није имао ниједну овакову преску парницу на врату, од како је листу тих ништа-

рија и туђинских слугу дошао на чело познати човек страшне прошлости после свог одсуства под морање.

Како »Бранк« има да издржи тешку борбу, показује, ево, и ова најновија преска парница, што је покренута против њега.

— **Насиља неуставног подбана Цувајa.** Раухов заменик Цувај путује по Хрватској, тражећи за себе народног одушевљења, али га нигде не налази. У Беловару, у свом родном месту, грозно је насе и код самог великог жупана Тоше Георгијевића, који је подбану Цувају очитао љуту буквицу о том, шта све раде будимпештански властодршци с Хрватском-Славонијом. Да не би и у Гарешници, камо се Цувај такођер спрема, тако прошао, т. ј. да му који отресит човек, као што је Лука Шошкиа, очита буквицу на његове у Загребу смандрљане говоре, жандарми су 11. септембра по р. к. ухапсили Шошкога и одвели га у затвор, док не прође »сјајни« дочек Цувајев.

И то је Цувајево озлоглашено »уставно свјетло«, којим се та Раухова креатура похвалила у свом приступном говору!!

— **Акуртијево »хрватство«.** Први дан свога оптужнога говора против Срба »велеиздајника« загребачки држ. одветник Акурти зло се окомио на српску заставу и доказивао је, да је та застава опасна по Хрватску. А да докаже, да се српска застава не може истицати на земљишту Троједне Краљевине, Акурти се позвао на наредбе мађарскога министра унутрашњих дела од г. 1884. и 1885.!! Тај »хрватски« државни одветник заборавља, да се према тим наредбама не сме употребљавати ни хрватска застава. Такав ли је „Хрват" пјор Акурти!

— **Нестало стенографа са „велеиздајничке" парнице.** Како је „чиста" савест у барона Рауха и његове тевабије, види се и по том, што су сада, при крају парнице загребачке, кад долазе на ред пледоајери, уклонили из суднице стенографе. То су тим лакше могли учинити, што је Акурти свој оптужни говор написао па га чита у судници, а после ће га штампати, као и своју злогласну оптужницу, а говори браниоца — мисле Раух и компанија — овако не ће бити забележени, одјекнуће као глас онога, што вапије у пустињи.

Но држимо, да ће браниоци знати осујетити и ту мунитву заклетих непријатеља српског народа.

Политички преглед.

— **Бугарски конзулати.** Скорим ће краљевина Бугарска основати у извесним европским варошима своје конзулате. У Аустро-Угарској ће имати 4 конзулата (Беч, Будимпешта, Праг, Трст).

— **Турска, васеленска патријаршија и Русија.** Порта је услед грчко турске запетости на ратној нови с цариградском патријаршијом. Зато је Порту врло жацнуло, што је руски амбасадор Чариков управо демонстративно известио патријарха Јоакима III., да је руски цар наредио, да се патријарху наново исплаћује субвенција, коју је Русија пре 12 година обуставила. Патријарху је стављена на располагање свота, која је од 12 година амо задржавана, тако, да ће васеленски патријарх сада наједаред добити од Русије 20 милијона франака у готову новцу.

Наше задругарство у год. 1908.

(према податцима Савеза Српских Земљорадничких Задруга за годину 1908.)

Број задруга.

Почетком године 1908. била је свега 251 српска земљорадничка задруга. У току године 1908. основане су 32 задруге, и према томе било је у чланству савеза на крају године 1908. свега 283 српске земљорадничке задруге.

Пораштај задруга у години 1908. један је од најјачих, откако су се код нас почеле задруге оснивати.

Размештај задруга.

Од споменуте 283 задруге отпада их 170 на Хрватску и Славонију, а 113 па Угарску.

У Хрватској и Славонији порастао је број задруга у години 1908. за 21, а у Угарској за 11 задруга.

По жупанијама Хрватске и Славоније раздељене су задруге овако: у сремској жупанији 68 (1907. — 62), у загребачкој 28 (1907. — 27), у личко-крбавској 22 (1907. — 15), у пожешкој 21 (1907. — 19), у вировитичкој 13 (1907. — 12), у беловарско-крижевачкој 10 (1907. — 9), у модрушко-речкој 8 (1907. — 5).

У Угарској раздељене су задруге по жупанијама овако: у жупанији бачкој 36 (1907. — 35), у тамишкој 31 (1907. — 27), у торонталској 30 (1907. — 27), у барањској 9 (1907. — 8), у чанадској 2 (1907. — 2), у арадској 2 (1907. — 2), у пештанској 2 (1907. — 1), у толнанској 1 (новооснована).

Највећи пораштај задруга исказује у Хрватској и Славонији личко-крбавска жупанија (7), а у Угарској жупанија тамишка (4).

Број задругара.

У 283 задруге било је у свему 9.082 задругара. То значи 9082 српска дома. У свима тима домовима било је близу 60.000 душа. Толико, дакле, нашег народа у 283 српска места стоји под непосредним утицајем задружне мисли.

Сва места, у којима су наше задруге, броје око 600.000 душа, а то значи, да половица српског народа читаве наше митрополије живи у местима, у којима наше земљорадничке задруге шире свој благотворни рад.

Задругари по занимању и писмености.

По занимању било је од 9032 задругара: 121 свештеник (1·4%), 134 учитеља (1·5%), 112 трговаца (1·3%), 376 занатлија (4·1%), 8161 ратар, (89·8%), 178 осталих (1·9%).

Писмених задругара било је 6466 (71·1%), а неписмених 2.616 (28·9%).

Укупно имовно стање свију задругара.

Крајем године 1908. имали су ови задругари своје земље свега 76.456 јутара. Вредност земље свију задругара процењена је у најнижој суми на 46,347.516 круна, вредност кућа на 13,267.748 К, а покретнина на 8 857.256 круна, што чини свега 68,472 520 круна.

Укнижених дугова било је 4,163.267 круна, неукњижених дугова 2,252 668 круна, а то чини свега 6,415.935 круна.

Просечно имовно стање задругара.

Од 9082 задругара било их је: 260 без иметка; 4684 са иметком испод 5000 К: 2102 са иметком од 5000 до 10.000 К; 1273 са иметком од 10.000 до 20.000 К; 310 са иметком од 20.000 до 30.000 К; 166 са иметком од 30.000 до 50.000 К; 87 са иметком преко 50.000 К.

Стање задругарских зајмова крајем године 1908.

Крајем године 1908. дуговали су задругари 12.960 зајмова у укупном износу од 2,445.965 К 08 потура, који су били издани у ове сврхе: 196 зајмова за семе у износу од 15.360 К 31 пот., 558 зајмова за храну људску у износу од 42.978 К 86 пот., 736 зајмова за храну сточну у износу од 66.193 К 64 пот., 1918 зајмова за спрежну стоку у износу од 318 629 К 94 пот., 1647 зајмова за приплодну стоку у износу од 206.862 К 41 пот., 2916 зајмова за арендирање земље у износу од 702.483 К 58 пот., 1118 зајмова за куповање земље у износу од 437.669 К 16 потура; 900 зајмова за подизање и куповање кућа у износу од 207.996 К 27 пот.; 331 зајам за куповање пољопривредних справа и алата у износу од 59.096·99 697 зајмова за подизање и унапређивање виноградарства у износу од 106.405 К 63 пот.; 52 зајма за унапређивање осталих пољопривредних грана у износу од 4644 К 91 пот.; 32 зајма за вештачко ђубре у износу од 10.937 К 84 пот.; 243 зајма за трговину и занате (задругарима трговцима и занатлијама) у износу од 44.527 К 96 пот.; 800 зајмова за отплату дугова у износу од 134.839 К 46 пот.; 319 зајмова за порез и разне пристојбе у износу од 30.110 К 52 пот.; 397 зајмова за разне кућне потребе у износу од 39.036 К 40 пот.; 100 зајмова за разне друге корисне сврхе у износу од 18.191 К 19 пот. Највише је зајмова издано за арендирање земље.

Од 283 задруге у години 1908. бавило се арендирањем земље њих 104, те су изарендирале за своје чланове 16.423 јутра.

Земља је та рађена заједнички (у подзадругама) и појединачно (дељена међу задругаре). Заједнички у подзадругама рађено је 7060 јутара, и то у 145 задруга, у којима је било свега 1555 чланова. Остала земља (9360 јутара) раздељена је била на 1441 задругара.

Осим тога арендирали су задругари још на своју руку 15.080 јутара. Задругари су, дакле, обрађивали 1908. године укупно **31.503** јутра арендиране а **76.456** јутара своје сопствене земље.

Од наведенога броја зајмова било их је 2824 до 50 круна; 3649 од 50 до 100 К; 3702 од 100 до 200 К; 1318 од 200 до 300 К: 662 од 300 до 400 К; 256 од 400 до 500 К; 153 од 500 до 600 К; 85 од 600 до 700 К; 50 од 700 до 800 К; 28 од 800 до 900 К; 45 од 900 до 1000 К и 188 преко 1000 круна.

Имовина свију задруга крајем године 1908.

Готовина 120.707 К 81 пот.; зајмови 2,445.965 К 08 пот.; артије од вредности 106.745 К 48 пот. инвентар 43.068 К 58 пот.; трошкови оснивања 9.712 К 04 пот.; непокретнине 102.49 К 52 пот.; пољопривредне справе 25.546 К 99 пот. Свега 2,854,236 К 50 пот

Дуг свију задруга крајем године 1908.

Удели чланова 87.897 К 79 пот.; резервни фондови 121.434 К 18 пот.; дуг код савеза 755.750 К 21 пот.; улози на штедњу 1,642.139 К 20 пот. стална штедња 205.290 К 69 пот. ситна штедња 24.382 К 03 пот.; добитак 17.342 К 37 п.; свега 2,854.236 К 50 пот.

Улагача било је свега 14.588. Од тога отпада 3886 улагача на улоге на штедњу, 8661 улагача на сталну штедњу и 2041 на ситну штедњу.

Целокупни промет био је у години 1908.: **16,636.145 К 23 потуре** (1907. године 14.317.508 К 39 потура).

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 31. августа 1909.

— **Високо одликовање Антонија Хаџића.** Као што из Београда јављају, српски краљ Петар је одликовао председника Матице Српске Антонија Хаџића поводом прославе његове 50-годишњице књижевног рада орденом Светога Саве првог степена.

Срдачно честитамо врлом јубилару на овом високом одликовању.

— **Главна скупштина Матице Српске** одржана је данас уз велико учешће чланова Матичиних. Потпредседник Павле Гостовић је топлим речима поздравио заслужног председника Матице Српске г. А. Хаџића, што је пропраћено бурним »живео!« Скупштина је свршила свој посао глатко и до подне, јер овога пута није било познатих опструкционашкихговорарадикалских. Чаништво је опет изабрано старо, а тако исто и управни одбор.

За стипендисте су изабрани: У задужбини Петра Костића: Христифор Грчић, медицинар, и Јован Узелац, гимназиста. У Шифмановој: Александар Лукин, слушалац више педагогије. У Дунђерсковој: Ђорђе Јовановић, гимназиста. У Јагазовићевој: Славко Давидовић за трговачку, Љубомир Поучки за занатлијску и Петар Божидар за економску струку.

Скупштина је свршена тачно у подне.

— † **Бранко Михајловић.** Јутрос је у нашој вароши после дуготрајне болести у 30. години свог века преминуо чиновник Централног Кредитног Завода, шеф мењачког одељења, Бранко Михајловић, родом Новосађанин. Покојник је био веома савестан чиновник и ванредан стручњак у мењачким пословима, а уз то је био одушевљен Србин и живо се заузимао за опште ствари. Био је тајник и потпредседник Новосадске Трговачке Омладине и бесплатан књиговођа »Слоге« удружења некадашњих ученика новосадске српске велике гимназије, у којој је и покојник свршио доњна четири разреда. Уцвељени родитељи губе у покојнику нежна сина, а два брата и две сестре ваљана брата. Нека им тугу за честитим покојником ублажи опште саучешће силних покојникових пријатеља и познаника и нека им утехе пружи уверење, да је покојник за собом оставио успомену исправна и карактерна човека и Србина. Вечан му спомен и покој души му!

— † **Франтишек Ладислав Петрик.** У нашој је вароши јутрос у зору после дуга и тешка боловања у 69. години свог века преминуо дугогодишњи опште поштовани и омиљени учитељ музике Франтишек Ладислав Петрик. Покојни Петрик, родом из Тшебоња у Чешкој, дошао је као свршен прашки конзерваториста у Нови Сад пре својих четрдесет година и учествовао је живо у музичком животу наше вароши. Може се рећи, да је он и дигао тај живот. Силне је ученике и ученице поучио лепој уметности и многи су његови ученици и ученице у свирци дотерали до висока степена па неки и до савршенства. Према својим ученицима и ученицама био је вазда благ и праведан те зацело нема никог од њих, а да се са захвалом и симпатијом не би сећао доброга пана Петрика. У животу је био скроман, ненаметан, свагда љубазан и предусретљив. Покојника оплакује верна му љуба, госпођа Анка, родом Косировићева, с којом је покојник у најлепшој љубави и слози проживео преко двадесет и осам година. Уцвељеној удовици изјављујемо наше искрено саучешће а честитом брату Чеху Петрику нека буде вечан спомен и нека души му Бог даде у рају насеље!

— **Бегство аустро-угарских војника у Србију.** Из Београда јављају, да је Душан Милетић, подофицир аустро-угарске ратне марине, родом из Загреба, са још своја три друга, пребегао чамцем испод савског моста у Србију. Војни бегунци имали су на себи униформу и оружје. Као разлог свом бегству наводе то, што су њихови претпостављени рђаво поступали с њима.

Мехмед Аjделовић, родом из Горње Тузле у Босни, пребегао је ових дана из велико-зворничког гарнизона у Србију.

— **Из српских сватова.** Г. Лазар Вучков, свршен богослов, родом из Сентомаша, верио се са госпођицом Зорком Ковачевићевом из Куле. Нека је срећно!

— **Исправак.** У прошлом (189.) броју »Браника«, а у другом чланку споменуто је име »Диде Димитријевића.« То је име погрешно наведено. Исти Србин салашанин зове се Пера Пејић Дида.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Жртве поплаве у Мехику.** Из Монтереја јављају њујоршком »Sun«-у, да број жртава последње поплаве цене на 10.000.

НОВИЈЕ.

Мадрид, 30. августа. Како се предвиђа потреба, да се у Мелиљу одашљу нова појачања, то се мобилизује нова дивизија. Ова ће се састојати из једне бригаде из Андалузије и из једне бригаде из Галиције. Дивизија ће стојати под командом генерала Ампредије.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »БРАНИКА«.

Помиловани Словаци.

Ружомберок, 31. августа. Његово Величанство краљ **помиловао је сва четрдесет и четири Сло-**

вака осуђеника, који су били осуђени због афере у Чернови.

Акција за самосталну банку у Угарској.

Марошвашархељ, 31. августа. Банковна група мађарске независне странке приредила је овде народни збор. Тај збор се завршио потпуним фијаском. Народ није показао никаква интереса за самосталну банку.

Савез међу Аустро-Угарском и Немачком.

Берлин, 31. августа. „Norddeutsche Zeitung“ пише: „Обранбена сила Немачке и Аустро-Угарске, ма да јој је ратна вредност врло велика, не даје ни којој другој држави разлога, да се узнемирује, јер је она само потребна допуна дипломатској акцији о миру.“

Балоном преко Јадранског Мора.

Млеци, 31. августа. Балон „Џулијо Вене“ се са три особе дигао у ваздух, да прелети преко Јадранског Мора. Пред полазак је силан свет зракопловцима приредио велике овације.

Народно здравље.

„Да мало прилегне“.

Жестоке јулске врућине. Прижегло подневно сунце, хоће да спржи. Ваздух усијан, миран, тежак, као олово. Не миче се ни прашњави лист на грани. И птице се ућутале. Све мирно и глухо, као у неко доба ноћи. Склонило се у најгушћи хлад па једва предише.

И човеку досадила врућина. Отромио, уленио се, па му сваки покрет тежак и досадан. Да му је да се само разузури и извали. И тек капику из уста, а он већ тражи место, где ће „мало да прилегне“. Зева му се; очи му се саме склапају — и тек лѐже, сан га превари. Испусти новине из руке, и ено га где већ у велико рче, као да је глуво доба ноћи.

Али човек радо после ручка прилѐже, и кад нема врућине. Као да га на то упућује и сама природа. И животиња се после добра оброка одмара, па и човек пуна желуца није одмах за покрете и рад. Огежа и отроми, па и нехотице мора прилећи, да „мало отпочине“. Јамачно за то, што се непосредно после снажна оброка цео унутарњи рад и промет тела забави са варењем хране — дакле око желуца и црева. То је врло важна обава тела, коју и сама природа заштићава, па је ни не смемо крњити, реметити и буђити. Ко би, дакле, одмах после доброг ручка у игру пошао, или који тежи посао прихватио, тај би тиме своје тело и своју снагу оштетио. Не би брзо и довољно примљену храну сварио, а то ће рећи: не би ни потрошак снаге у телу надокнадио. С тога баш жива и несташна деца и радници на тешким пословима ваља да се после издашна оброка добро одморе. Нарочито је добро лети, кад се — због врућине — и онако слабије једе и лошије вари.

Друго је питање, ваља ли одмах после јачег оброка и спавати? О томе се много говорило и писало, па ево до чега се дошло.

1. Старо је искуство, да мала деца обично одмах заспе, чим се намире и нахране. Одојче заспи још на сиси, па и у сну »вуче« и »дудла«. Његову варењу спавање, дакле, ништа не смета. На против: њему тај сан прија. Крепи га, да напредује и расте.

2. И кржљава, слабуњава и заостала деца ваља да после главног оброка прилегну и неко време проремају. Таква деца обично су и „злохрана“, т. ј. слабо варе, па ако још игром и трком и оно мало варења поремете, не могу се поправити и напредовати.

3. Слично се може рећи и за сувоњаве и малокрвне одрасле особе. И ове ће добро учинити, ако после ручка једно пола сахата „продремају«. Иза така отпочинка су обично много свежије и јаче, па онда и за посао способније.

4. И посао ће му боље издавати, а и тело ће му отпорније бити, ако радник, који се мори, у подне добије толико времена, да се после ручка не само одмара, него и „сном оснажи“. Радници, који се пре подне толико уморе, да се уклате, ваља и пред ручак мало да прилегну, па ће им јело боље пријати и више снаге дати.

5. Радници, који ноћу раде и сан крње, могу то најбоље после ручка надокнадити.

6. И здраву човеку без тешка рада потребан је мир после сваког бољег оброка, али му није потребно да спава. Нарочито греше у томе они, који ноћу добро спавају, па и дан за то употребе, или они, који ноћу баш немају сна, па га тако још више кваре.

7. Најгоре је, где је обичај, да сви редом после ручка спавају, као што се то често виђа у „бољим кућама“, по варошима и паланкама, нарочито лети. По гдегде, шта више, не ће ни да »прилѐжу«, него одмах после доброг ручка и напитка по неколико сахата свучени у постељи проведу, као и ноћу. А ко пуна желуца легне и дан у ноћ претвори, мора погрешити. С тога је тај обичај најопаснији за младе, здраве, једре и беспослене мушкарце. Многи је тако изгубио своју свежину и своје здравље; многи је тако сахранио и своју добру вољу и веселост. А многога је то навело и на банчење и ноћничење, па и на друге страсти.

8. Стари људи могу после ручка прилећи и неко време одспавати, ако им то не разбија природни сан ноћу. Нарочито ће то добро чинити старим људима с лошим варењем.

9. Пунокрвне особе и ове, које се гоје, нека беже од постеље дању, нарочито после ручка.

10. Ко се иза лешкања и спавања после ручка не осећа оснажен и опорављен; ко је и после сна тром, неодлучан, зловољан или буновав; коме су горка уста, а густа пљувачка; коме је глава тешка, а светлост несносна: боље да никако и не прилеже.

„Здравље“.

Др. М.

Трговина.

НОВОСАДСКА ПИЈАЦА

ИЗВЕШТАЈ

31. августа (13. септ.) 1909.

Пшеница I. каквоће	—	К	13·20 — —·—
Пшеница II. каквоће	—	„	12·60 — —·—
Зоб — — — — —		„	9·20 — —·—
Јечам — — — —		„	6·80 — —·—
Кукуруз окрњен		„	6·65 — —·—

све од 50 кила.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Перић.**

Припослано.*)

НА ЗНАЊЕ!

Драгомиру Бакалићу из Мартоноша више не потписујем менице и у будуће ма била меница и са потписом мога имена, — не примам одговорност.

У Мартоношу, 28. авг. (10. септембра) 1909..

384 1—1 **Милан Еремић.**

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво овог листа ни у ком погледу. — Уредништво „Бранника“.

ОГЛАСИ.

ЗА МОЈУ
ГВОЖЂАРСКУ и ШПЕЦЕРАЈСКУ
радњу требам једног доброг
млађег помоћника.

Ступити може одмах.

У Сентомашу, 5. (18.) августа 1909. год.

Шаца Манојловић
385 1—3 трговац.

Др. Павле Хорватски,
лечник у Перлезу,
бавиће се од 15. септембра до 15. октобра п. н. у Паризу ради студије.
386 1—2

ДВА ЂАКА
примам на **стан и кост**. Стан је чист и сув. **Домаћа добра кухиња.** Поближи извештај даје
Ленка Божић
Дунавска улица број 10.
2—3 (у кући г. Николе Ивковића).

ШПЕЦЕРАЈСКА, ДЕЛИКАТЕСНА И ВИНАРСКА РАДЊА
БРАЋЕ ВАГНЕРА Нови Сад,
препоручује своје богато снабдевено стовариште најбоље врсте:
деликатес шпецијалитета, раног воћа и поврћа, копунова (пулара) и дивљачи; француска кујна хладних јела за приређивање рибе, хладетине, паштете, сендвиче и т. д. уметнички и кусно изведена, **по најјефтинијим ценама**. Довољна је једна посета, па да се поштов. грађанство увери, шта се све добро може код нас добити.
83 32 52 **Ценовник бесплатно.**

ПРОМЕСЕ
4% потиско-сегединских срећака
ГЛАВНИ ЗГОДИТАК
К 180. 000.—
5 згодитака по К 2000.—
4394 згодитка по К 240.—
жребање 1. октобра о. г.
366 ЦЕНА К 7·—
издаје
МЕЊАЧНИЦА
ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо промесе само кад анм се унапред пошаље новац са 35 пот. за поштарину.

ШТАМПАРИЈА
ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“
У НОВОМ САДУ
Дунавска улица број 36.
У кући пок. гђе Анке Пајевићке.

Штампарија је снабдевена са најбољим брзотисцима које креће ГАС-МОТОР; најмодернијим словима, орнаментима и украсима.

Препоручује се г. н. публици како из места тако и са стране за израду сваковрсних штампарских послова, као:
ДЕОНИЦА, ДИПЛОМА,
позива на беседе и забаве,
разних трговачких тисканица,
ДЕЛА,
брошура, часописа,
заручница, посетница,
ЈЕЛОВНИКА,
посмртних објава
и т. д.

Нарочито се препоручујемо сл. новчаним заводима за израду
ПОСЛОВНИХ КЊИГА
сваке врсте.

Препоручујемо се славним црквено-школским општинама за израду
домовних, крштених и посмртних
ПРОТОКОЛА,
годишњих
ПРОРАЧУНА
и т. д.

Све ове послове израђујемо брзо, тачно и чисто.

Сваку поруџбину смо у стању у духу данашње најмодерније технике извести.

ЦЕНА УМЕРЕНА,
ИЗРАДА СОЛИДНА И ЧИСТА.

По жељи наших пошт. поручиоца, израђујемо нарочито **разне позивнице** и остале поруџбе и са основом **(Tondruck)** прецизно и чисто.

С поштовањем **ШТАМПАРИЈА ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“.**

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«. Штампарија деоничарског друштва »Браника«.